

СЕМАНТИКА КЛЮЧОВИХ ОДИНИЦЬ ПОЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МАГІЯ» У СУЧАСНИХ АНГЛІЙСЬКІЙ ТА НІМЕЦЬКИХ МОВАХ

Борисов Олексій Олександрович

доктор філологічних наук, професор кафедри германської філології
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Україна

Компанець Ірина Сергіївна

магістр другого року навчання філологічного факультету
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Україна

Лінгвістичні розвідки сьогодення продовжують активно займатися дослідженням різноманітних фрагментів лексиконів національних мов світу. Їх аналіз та опис у межах традиційної та когнітивної ономаціології й семасіології сприяє викриттю змісту та структури етнозумовлених мовних картин світу. Тематичні ділянки мовної картини світу (одного з базових термінів сучасного мовознавства) вибудовуються навколо певних когнітивних структур знання, які відбивають інформацію як про конкретні, так і про абстрактні, як про реальні, так і про нереальні об'єкти дійсності. Одним із таких абстрактних, проте, нереальних (з погляду сучасної науки) денотатів, який отримує знакову репрезентацію в системах різних мов, є феномен «магія». Це дослідження присвячене порівняльному вивченню семантичної структури одиниць *magic* та *die Magie*, які репрезентують поняття «магія» в сучасній англійській та німецькій мовах.

У сучасній англійській мові лексема *magic* має розлогу семантичну структуру. Розглянемо усі лексико-семантичні варіанти (ЛСВ) одиниці *magic* із словників, які слугували фактичним матеріалом нашого дослідження [1; 2; 7; 8; 9]. Найбільш репрезентативно семантична структура лексеми представлена в словнику видавництва **Oxford Living Dictionaries Online**, адже в ньому знаходимо майже усі дефініції, які наявні в інших лексикографічних джерелах: ЛСВ₁: *the power of apparently influencing events by using mysterious or supernatural forces*; ЛСВ₂: *mysterious tricks, such as making things disappear and reappear, performed as entertainment*; ЛСВ₃: *a quality of being beautiful and delightful in a way that seems remote from daily life*; ЛСВ₄: *exceptional skill or talent* [9]. Однак, у **Collins Dictionary** окремо виділяється розуміння магії як події – ЛСВ₂: *an event that is so wonderful, strange, or unexpected that it seems as if supernatural powers have caused it* [2]. Для нас же релевантним є пряме розуміння феномену «магія», представлене в ЛСВ₁ цих словників:

Macmillan Dictionary – *the mysterious power that some people believe can make impossible things happen if you do special actions or say special words called spells*;

Longman Dictionary – *the power to make impossible things happen by saying special words or doing special actions*;

Collins Dictionary – *the power to use supernatural forces to make impossible things happen, such as making people disappear or controlling events in nature*;

Cambridge Dictionary – *special powers that can make things happen that seem impossible*.

Відзначимо, що на відміну від вищезазначених дефініцій, **Chambers Dictionary** визначає магію, у першу чергу, як практику та мистецтво – ЛСВ₁: *the supposed art or practice of using the power of supernatural forces, spells, etc. to affect people, objects and*

events. Визначення “magic” як сили відбивається лише в ЛСВ4: *a secret or mysterious power over the imagination or will* [2].

На основі вищевказаних значень, представлених у словниках сучасної англійської мови, можливо побудувати таке узагальнено-синтезоване визначення лексеми **magic**: *the art or practice of using the mysterious power that is believed to affect people or objects or to make impossible things happen by doing special actions or saying special words*.

Звернення до сучасної німецької мови дало змогу з’ясувати, що в ній найбільш вичерпно денотат “магія”, зафіксований одиницею *die Magie*. В словнику сучасної німецької мови видавництва **Duden** виокремлено такі ЛСВ номінації: ЛСВ1: *geheime Kunst, die sich übersinnliche Kräfte dienstbar zu machen sucht; Zauberei*; ЛСВ2: *Tricks des Zauberkünstlers (im Variet )*; ЛСВ3: *faszinierende, geheimnisvoll wirkende Kraft* [5]. В деяких інших джерелах також можна виявити перший ЛСВ з розумінням магії як мистецтва. Іноді воно охоплює значення сили, яке виділено як ЛСВ3 попереднім словником: *Der digitale Grimm* – ЛСВ1: *Zauberkunst* [3] або **Leipzig Corpora Collection. Deutscher Wortschatz** – ЛСВ1: *eine (geheime) Kunst, die sich übersinnliche Kräfte dienstbar zu machen sucht, oder eine faszinierende, geheimnisvoll wirkende Kraft* [6]. Інші словники представляють лексему *die Magie* з точки зору розуміння її як здібності або впливу: **Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache** – ЛСВ1: *vermeintliche Fähigkeit, durch sogenannte übernatürliche Kräfte geheimnisvolle Wirkungen hervorzubringen, Zauberkunst* [4]; **Wörterbuch Wortbedeutung** – ЛСВ1: *vermeintliche Einflussnahme auf Personen, Dinge oder Ereignisse auf übernatürliche Art und Weise* [10].

Враховуючи все вищезазначене, узагальнена дефініція *die Magie* в німецькій мові може бути сформульована таким чином: **die Magie** – *geheime Kunst, vermeintliche Fähigkeit und Einflussnahme, die auf Personen und Dinge durch übernatürliche Kräfte Wirkungen hervorbringen*.

Тож, в англійській мові дефініція *magic* має дві архісеми – ‘art’ і ‘practice’: перша позначає творчу діяльність людини, а остання вказує на прийоми, навички, способи виконання певної операції. Значення містить сімнадцять диференційних сем: ‘using’ описує дію використання та практичного застосування; ‘power’ відображає феномен, який лежить в основі надприродного; ‘mysterious’ позначає незвичайність для людини; ‘believed’ вказує на прийняття за відсутності наукового обґрунтування; ‘affect’ демонструє процес впливу та можливих змін; ‘make’ означає створення та формування; ‘man’ показує відношення до будь-якої особи; ‘object’ характеризує матеріальну річ, яка сприймається органами чуття людини; ‘thing’ вказує на абстрактну або конкретну сутність; ‘many’ визначає велику кількість; ‘impossible’ є характеристикою чогось, що не може існувати, бути зробленим; ‘possible’ демонструє наслідок переходу в об’єктивну реальність; ‘doing’ окреслює процес виконання певного завдання; ‘saying’ відноситься до процесу вимови заклинань; ‘action’ відображає факт практичного виконання чогось задля досягнення мети; ‘word’ означає змістовний елемент мови; ‘special’ вказує на ознаку інакшого та незвичайного.

У свою чергу, у визначенні “Magie” німецькою мовою наявні три архісеми: ‘Kunst’, що позначає майстерність людини, ‘F higkeit’ – здатність та вміння у певній галузі та ‘Einflussnahme’, що відображає процес здійснення впливу. Значення містить дев’ять диференційних сем: ‘geheime’ описує якість або щось, що неможливо пояснити; ‘vermeintliche’ вказує на відношення людей, які лише спостерігають, а не займаються магією; ‘hervorzubringen’ характеризує дію, що відбувається; ‘Kraft’ демонструє здатність та можливість впливу; ‘ bernat rliche’ описує щось, що виходить за межі

законів природи; 'Person' та 'Ding' відносяться до об'єктів впливу; 'viele' позначає велику кількість, 'Wirkung' вказує на певний результат діяльності.

Висновки. Проаналізувавши дефініції зі словників, було виділено п'ять основних ЛСВ в структурі лексеми *magic* в сучасній англійській мові та три ЛСВ *die Magie* в сучасній німецькій. Синтезоване пряме значення одиниці *magic* складається з дев'ятнадцяти сем, у той час як значення *die Magie* нараховує дванадцять семантичних конститuentів. На основі визначень лексем *magic* та *die Magie* було встановлено компоненти понять, що функціонують у сучасних англійській та німецькій свідомості. Через схожість осмислення двома лінгвокультурами феномену "магія" стає також можливим далі зазначити, що представлені значення багато в чому збігаються: про це свідчить повторюваність вербалізованих одиницями *magic* та *die Magie* таких поняттєвих елементів, як *person / Person₁; capacity / das Können; activity / den Einfluss ausüben; force / die Macht; effect / das Ergebnis; people view / Person₂ sieht*. Відмінностями ж є наявність експлікованої в англійській мові характеристики діяльності (*activity*), яка може бути вербалізованою або невербалізованою – *verbal / non-verbal*, результати якої кваліфікуються спостерігачами як *unreal* ('impossible'). У німецькій мові на рівні дефініцій це експліцитно не виражено та подається як те, що неможливо пояснити за законами природи ('*übernatürlich*'). Однак, на відміну від вказаних другорядних (уточнюючих) елементів, поняттєвоутворювальний конститuent "Magie", вербалізований архісемою головного значення одиниці *die Magie*, аломорфно розпадається на три рівноправні компонента, а тому ця ментальна структура видається інформаційно більш об'ємною порівняно з аналогічним компонентом поняття "magic", представленого в сучасній англійській мові.

Представлені матеріали є результатом синхронічного підходу до вивчення мовних фактів, а тому цікавим видається опис семантики одиниць *magic* та *die Magie* в їхній діахронії.

Список використаних джерел:

1. Cambridge Dictionary. *Cambridge.dictionary.org*: site. URL : <https://dictionary.cambridge.org>.
2. Collins Dictionary. *Collins*: site. URL : <https://www.collinsdictionary.com>.
3. Der digitale Grimm. *Kompetenzzentrum Trier*: site. URL : <http://dwb.uni-trier.de/de>.
4. Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. *DWDS.de*: site. URL : <https://www.dwds.de>.
5. Duden. *Duden.de*: site. URL : <https://www.duden.de/>
6. Leipzig Corpora Collection. *Deutscher Wortschatz. Leipzig Corpora Collection*: site. URL : <https://www.corpora.uni-leipzig.de>.
7. Longman Dictionary of Contemporary English. *Pearson*: site. URL : <https://www.ldoceonline.com>.
8. Macmillan Dictionary. *Macmillan Education Limited*: site. URL : <https://www.macmillandictionary.com>.
9. Oxford Living Dictionaries Online. *En.oxforddictionaries.com*: site. URL : <https://www.lexico.com>.
10. Wörterbuch Wortbedeutung. *Wörterbuch Wortbedeutung info*: site. URL : <https://www.wortbedeutung.info>.